

Täysistunto

Tiistai 9.5.2017 klo 14.05—16.15

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi saamen kielilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 44/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

14.07 **Markus Mustajärvi vas:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys liittyy paitsi hallinnollisiin uudistuksiin myös siihen, että poistetaan saamelaiskäräjälain mukainen viittaus saamelaisiin, ja se määritelmä on ollut pitkään kiistanalainen. Oleellistahan on se, että palveluita saa se, joka kokee äidinkielekseen saamen kielen. Oleellista on siis turvata kielelliset ja kulttuuriset oikeudet. Ilman kieltä ei ole kulttuuria ja ilman niitä elinkeinoja, jotka turvaavat perinteiset elinkeinot ja elämisen muodon, ei ole kohta kumpakaan, ei kieltä eikä kulttuuria. Tässä suhteessa valtiovalta ei ole toiminut tämän hallituksen esityksen perustelujen ja tavoitteitten mukaisesti. Jos muistaa, mitä tapahtui kalastuslaissa, Metsähallitus-laissa ja Tenojoki-sopimuksessa, niin niissä kaikissa kavennettiin saamelaisten oikeuksia ja elintilaa.

Tämän lisäksi jotkut kunnat ovat huomauttaneet, että täyttyvätkö lain tavoitteet, siitä syystä, että kunnille osoitetut resurssit ovat liian pienet. Velvoitteet ovat selvät, mutta pelimerkkejä ei ole läheskään kaikissa kunnissa tarpeeksi. Oleellista on muistaa myös se, että saamelaisia asuu hyvin paljon muualla kuin saamen kotiseutualueella ja silloin olisi äärimmäisen tärkeä kyetä tukemaan saamenkielisten opetusta esimerkiksi kielipesätoiminnalla.

14.09 **Oikeusministeri Antti Häkkänen:** Arvoisa puhemies! Perustuslaissa me säädämme eri kieliryhmien oikeudesta ylläpitää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielilailla turvataan perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten vaatimalla tavalla saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan sekä käyttää tuomioistuimissa ja muussa viranomaisessa omaa saamen kieltään, inarinsaamea, koltansaamea tai pohjoissaamea. Suomen kansallinen lainsäädäntö ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset velvoittavat viranomaisia toteuttamaan saamelaisten erityisesti kieleen ja kulttuuriin liittyvät oikeudet, jotta saamelaisten oikeudet toteutuvat yhdenvertaisesti kaikkiin väestöryhmiin nähden.

Saamen kielilakia ehdotetaan nyt muutettavaksi maakuntauudistuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan uudistuksen johdosta. Lain muuttaminen on välttämätöntä, jotta saamelaisten kielelliset oikeudet eivät heikenny sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä. Hallintoa järjestettäessä tulee ottaa huomioon perustuslain 17 §:ssä sää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2017 vp

detyt kielelliset perusoikeudet. Tässä valmisteluvaiheessa on katsottu, että on tarkoituksenmukaista tehdä sote- ja maakuntauudistuksen edellyttämät tekniset muutokset tähän lakiin.

Saamen kielilakia sovelletaan kaikkiin julkiselle vallalle kuuluviin tehtäviin, jotka kuuluvat laissa tarkoitetuille viranomaisille. Laissa säilytetään edelleen se periaate, että saamelaisilla olisi laajempi oikeus asioida saamen kielellä omalla kotiseutualueellaan. Esityksessä ehdotettujen muutosten myötä saamen kielilain säännökset siis tulisivat koskemaan myös maakuntia ja erityisesti Lapin maakuntaa. Lähtökohtana ja tavoitteena on, etteivät kielelliset oikeudet heikenny, vaikka tehtäviä siirretään uudelle maakuntavaltuustolle. Lakia myös päivitetään, eli viranomaisissa ja muussa lainsäädännössä saamen kielilain voimaan astumisen jälkeen tapahtuneet muutokset on huomioitu tässä ehdotuksessa.

Lisäksi laista poistettaisiin viittaus saamelaiskäräjistä annettuun lakiin saamelaisen määritelmän osalta perustuslakivaliokunnan mietinnössään 12/2014 esittämällä tavalla. Eli tässä noudatetaan nyt eduskunnan tahtoa ja perustuslakivaliokunnan tahtoa.

Lausuntokierrokselta saadun palautteen sekä saamelaiskäräjien kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella tämä muutosehdotus on saanut kannatusta.

14.12 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! Näin Eurooppa-päivänä on syytä todeta, että saamelaiset ovat ainoa Euroopan unionin alueella asuva alkuperäiskansaksi tunnustettu kansa. Tämä on Suomelle tietysti tärkeä asia, ja voimme olla siitä hyvin ylpeitä. Saamelaisten merkitys Suomelle on hyvin tärkeä, ja heillä on keskeinen asema Suomen kulttuurissa. On tervetullutta, että hallitus uudistaessaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmää kiinnittää huomiota saamelaisten oikeuksiin saada palveluja omalla äidinkielellään.

Kuten oikeusministeriön ja Oulun yliopiston Giellagas-instituutin viime vuonna tekemästä selvityksestä ilmenee, nykyisellään saamenkielisten kielelliset oikeudet toteutuvat heikosti Suomessa. On toivottavaa, että hallitus kiinnittää jatkossa huomiota saamenkielisten palveluiden saatavuuteen, ei yksin sosiaali- ja terveystalveluiden näkökulmasta vaan kokonaisvaltaisemmin, niin että epäkohdat saadaan korjattua ja saamelaisten lain edellyttämät oikeudet saada palvelua omalla äidinkielellään toteutuvat. Toivoisin, että huomiota kiinnitettäisiin saamenkielisten lasten mahdollisuuksiin käyttää ja opiskella kieliä myös saamelaisalueen ulkopuolella. On huomattava, että noin 70 prosenttia saamelaislapsista ja nuorista asuu varsinaisen saamelaisalueen ulkopuolella.

14.13 Emma Kari vihr: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin nyt täytyy käyttää tilaisuutta hyväkseen ja onnitella uutta ministeriä ja samalla toivoa, että nämä saamelaisten kysymykset nousevat nyt ihan eri tavalla oikeusministerin prioriteettilistalla korkealle.

Hallituksen esitys on ehdottomasti tarpeellinen siinä, että meidän täytyy turvata saamelaisten asema tässä sote- ja maakuntauudistuksessa. Me tiedämme, niin kuin edellinen puhuja totesikin, että tällä hetkellä nämä asiat eivät toteudu. Me emme hoida saamelaisten asemaa tavalla, jolla meidän pitäisi. Oikeusministeriössähän on kuitenkin tehty tässä jo pohjalle ansiokasta työtä ja jo kaksi vuotta sitten itse asiassa on teetetty esiselvitys saamen kielilain laajemmista kehittämistarpeista. On paljon ideoita, paljon erilaisia esityksiä siitä, miten tätä asiaa voitaisiin viedä eteenpäin ja saamelaisten asemaa parantaa. Sen takia kysyisinkin oikeusministeriltä: millä aikataululla näitä muita kehittämistarpeita ollaan viemässä eteenpäin?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2017 vp

14.14 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun nykyistä saamen kielen lakia säädettiin eduskunnassa, perustuslakivaliokunnassa otettiin silloin tarkka linja siihen, että saamen kielten oikeudet tulee turvata, mutta painotettiin samalla myös sitä, että resurssien tulee olla kohdallaan, jotta saamen kielen opetukseen, kulttuuriin, siihen kokonaisuuteen, pystytään panostamaan niin, että se ei ole ainoastaan harrastekieli.

Tällä hetkellä saamen kielten kohdalla tilanne taitaa olla aika mielenkiintoinen siltä osin, että Suomessa eniten saamen kieltä puhutaan ei suinkaan siis Lapin alueella vaan pääkaupunkiseudulla. [Ben Zyskiewicz: Eikö Savossa?] Tässä suhteessa kysynkin oikeusministeriltä... Tai välttämättä en halua kysyä tuoreelta oikeusministeriltä tähän liittyen mutta toivoisin, että siihen kiinnitetään huomiota — viittasitte tähän maakuntauudistukseen ja tähän lainsäädäntöön, jolla nyt sitten täsmennetään myös saamen kielen asemaa suhteessa tulevaan uuteen maakuntahallintoon, ja viittasitte nimenomaan siihen, että Lapin alueella tämä on ajankohtainen kysymys — että kun pääkaupunkiseudulla tietämäni mukaan on eniten näitä saamen kieltä puhuvia ja henkilöitä, jotka ovat lähtökohdaltaan saamelaisia, niin miten heidän oikeutensa myös täällä pystytään huomioimaan.

Nythän on käymässä näin: kun ihminen dementoituu, hänelle voi käydäkin niin, että vaikka hän on puhunut suomen kieltä tässä välillä, niin sitten se hänen äidinkieltensä elikkä saamen kieli palautuukin. Se tuo meidän vanhushuoltoomme ja tuonne sote-puolelle kyllä ihan uudenlaisia paineita, koska jokainen voi vain ajatella, millaista on, jos se välillä opittu suomen kieli katoaakin ja se perusäidinkieli elikkä saamen kieli palaa.

Olemme mielenkiintoisten haasteiden äärellä Eurooppa-päivänäkin.

14.16 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Saamelaiden oikeuksien turvaaminen on meille suomalaisille toki kunnia-asia, ja siitä pidetään huoli, aivan kuten tässä sote-uudistuksessa. On syytä aina muistaa se, että kun tällainen pieni vähemmistökansa asuu tuolla Lapissa, pohjoisessa, ja on pitkien välimatkojen alueesta kysymys — on valtaosan pitkät välimatkat ja vielä kolme eri saamen kieltä — niin vaikeuksia on. En ihan varma ole siitä, mutta muistamani mukaan on niin, että osa saamenkielisistä ei keskenään puhu edes — en muista, ymmärtävätkö esimerkiksi inarinsaamelaiset kolttsaamelaisia. Eli se kuvaa sitä tilannetta, että on äärimmäisen tärkeää, että kieli tällä alueella säilyy elävänä. Sen tautta sen opetus ja muut asiat pitää järjestää niin hyvin, että kieli kehittyy ja voimistuu sillä alueella ja saamen kieli säilyy. Se on meidän suomalainen kansallinen aarre. Kun kieli voi hyvin, niin ihmisetkin voivat hyvin ja opetusta saadaan eri oppilaitoksissa omalla äidinkielellä.

Mutta palvelujen järjestämisessä on tärkeää myös, kun pitkien välimatkojen alueella ollaan, että niissä olosuhteissa pyritään parhaaseen mahdolliseen tulokseen, aivan kuten sote-ratkaisussa muutenkin, että palvelut pystytään turvaamaan eri puolilla maata. Suomi on pitkien välimatkojen maa, ja ymmärrän, että oikeusministeri Antti Häkkinen tässä asiassa, kun on oikeusministerin vaativaa tehtävää nyt hoitamassa, pitää tämän saamelaiden asian varmasti lämpimänä mielessä ja tärkeästi esillä.

Näin lopuksi, arvoisa rouva puhemies, toivotan uudelle oikeusministerille voimia ja viisautta tehtävään.

14.18 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on esitys, jonka tosiaankin voi ilolla ottaa vastaan. Erityisen iloinen olen siitä, että täällä on mukana kolttsaamelaiset, koska

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2017 vp

kolttasaamelaiset ovat saamen kansan vähemmistö ja kolttasaamelaiset ovat kärsineet siitä minoriteetin asemastaan, niin kuin aina tahtoo joka paikassa olla.

On erittäin tärkeää, että lapset saavat omalla äidinkielellään palvelua heti pienestä pitäen. Päivähoidon pitäisi olla Saamenmaalla siten, että kaikki, joiden äidinkieli on saamen kieli, olisivat oikeutettuja saamenkieliseen päivähoitoon ja saamenkieliseen kouluun riippumatta siitä, minkälaisen statuksen saamelaiskäräjät on kyseiselle perheelle antanut. Tämä saamelaisasia ei vielä suinkaan ole maalissa, siinä on paljon vielä tehtävää, mutta se on niin iso asia — sehän pohjautuu itse asiassa ihan tuonne isojaon aikoihin, ja sieltä tullaan sitten tähän päivään — ja kun kysymyksessä on valta ja mammona, niin me tiedämme sen, että se tahtoo tehdä asioista hankalia ja mutkistaa niitä. Mutta on erittäin hyvä asia, että saamen kieliasia on nytten otettu esille. Ja jos sote on nytten se, joka aukaisee tätä umpisolmua, niin onhan tässä sitten sellainen asia, että edes yksi asia on kiistatta hyvä tässä sote-kysymyksessä, johon varmaan tässä palailemme pikkuhiljaa, ja kuulemme siitäkin vähän eri puolilta asioita.

Minun puolestani myös oikein paljon onnea uudelle ministerille, viisautta tehtävässä.

14.20 Pekka Haavisto vihr: Arvoisa puhemies! On hyvin tärkeää, että saamelaisten oikeuksiin ja saamen kielen oikeuksiin nyt kiinnitetään huomiota, ja esitys on siinä mielessä tervetullut.

Edustaja Rossi otti esille tärkeän näkökohdan. Kieli on ihmisen kotimaa monella tavalla, ja vanheneva ihminen ehkä palaa siihen alkuperäiseen äidinkieleensä. Saamelaiset ovat itse kiinnittäneet huomiota siihen, että kun Pohjoismaiden rajat ovat lähellä, esimerkiksi Norjan puolella olisi mahdollista saada joitakin sosiaali- ja terveystalvaeluja omalla kielellä ilman tulkkia. Voisiko tässä yhteydessä katsoa myöskin tämän pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuden yli rajojen sosiaali- ja terveystalvaelujen osalta? Tätä voisi varmaan lisätä.

Toinen asia, joka täällä nousi esille, hyvin tärkeä asia, on se, että saamenkielisistä jo suuri osa asuu perinteisen saamelaisalueen ulkopuolella. Silloin lasten kielipesätoiminta, lasten oikeus omakieliseen koulutukseen, oman kielen oppimiseen, on hyvin tärkeää, ja siihen on kiinnitettävä huomiota.

Ja nyt kun oikeusministeri on tarttunut uuteen tehtäväänsä, niin vaikka tiedän hallitusohjelman linjaukset, pitäisin tärkeänä, että Suomen ILO 169 -sopimuksen jäsenyyttä, ratifiointia vietäisiin kuitenkin meillä eteenpäin. Se on tärkeä tavoite saamelaisille, ja se olisi erittäin tärkeää koko Suomen ihmisoikeuspolitiikalle.

14.21 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kun salin vasemmalta laidalta alkuun mutta myös vähän nyt jo joka puolelta on tuoretta ministeriä onnitetu ja kiitelty toimeen tarttumisesta, niin ettei jää väärää kuvaa, täytyy täältä salin oikealtakin reunalta omasta joukkueesta kiitellä ministeriä, että hän on täällä heti salissa aktiivisesti osallistumassa lähetekeskusteluun ja ryhtynyt johtamaan omaa ministeriötään. Lämpimät onnittelet siitä.

Asia on myös tärkeä, saamelaisten oikeudet ja kielelliset oikeudet, jotka tässä ovat esillä olleet. Yksi iso kokonaisuus tässä on myös se, että meidän pitää huolehtia kielipesärahoituksesta, johon edellä edustaja Haavisto viittasi. Se on useana vuonna ollut vähän uhan alla, ja lasten kieliovetus on loppupuleissä se tärkein tukijalka, mistä se kielen oppiminen siten alkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2017 vp

Arvoisa puhemies! Kun tässä nyt puheeksi on tullut maakuntauudistus, niin maakunta-uudistuksessa on monia kokonaisuuksia, jotka vielä ehkä vaativat hivenen tarkistamista. Tänä esimerkiksi on esille noussut se, että maakuntalaki, sen 6 §, jossa tehtävät maakun-nille luetellaan, ei esimerkiksi ota lainkaan kantaa virkistysalueyhdistyksiin, jotka tekevät merkittävää työtä. Kun tässä kerran maakuntauudistuksesta on kysymys, ajattelin, että nos-tan sen myös tässä esille. Toivon, että valiokuntakäsittelyssä, kun maakuntauudistuksen eri kokonaisuuksia nyt käsitellään, vielä kertaalleen käydään tarkasti läpi nämä eri tehtävät.

14.23 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan onnitella uutta mi-nisteriä lämpimästi.

Arvoisa puhemies! Saamelaisille on viime aikoina monissa lakiesityksissä valitettavasti tullut kylmää kyytiä: ILO-sopimuksen ratifioinnin kaatuminen, Metsähallitus-laki, Teno-sopimus, muutamia mainitakseni. Toivottavasti tämä lakiesitys on positiivisempi saame-laisten näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Saamelaiset ovat Euroopan ainoa alkuperäiskansa, ja Suomen vas-tuulla on omalta osaltaan turvata saamelaiskulttuuria ja -kieliä. Saamelaisen kielioikeudet kotiseutualueen ulkopuolella ovat tärkeä näkökulma, aivan niin kuin täällä on jo monessa puheenvuorossa käynyt esille, sillä iso osa saamelaisista tänä päivänä asuu pohjoisten kun-tien ulkopuolella, ja tässä tärkeä asia on kielipesien rahoituksen ja muun kielenopetuksen rahoituksen turvaaminen.

Sote-uudistuksen yhteydessä on huomioitava, että saamelaiset saavat sote-palveluita saamen kielellä myös jatkossa kotiseutualueellaan, vaikka vastuu siirtyy kunnilta laajem-malle maakunnalle. Erityisesti vanhuspalveluissa tämä on tärkeä kysymys, koska vanhuk-sille on tärkeätä, että palveluita saadaan kotikielellä ja itselle tutuimmalla kielellä. Muuten-kin tässä sote-uudistuksen ja ylipäättään maakuntauudistuksen yhteydessä, kun sitä raken-netaan tuolla Lapin maakunnassa, saamelaisia on kuunneltava ja otettava mukaan uudis-tuksen suunnitteluun.

Arvoisa puhemies! Yksi näkökulma tähän kieleen on myös aikuisten kielikoulutus. Oli-si tärkeätä, että olisi resursseja ja määrärahoja siihen, että aikuisia pystytään kouluttamaan myös saamen kielessä, jotta olisi sellaisia osaavia ammattilaisia, jotka pystyvät saamen kielellä tuottamaan palveluita erilaisissa viranomaisissa ja erilaisissa muissa palveluissa, ja toisaalta, että voitaisiin sillä tavalla täydennyskouluttaa ja turvata kielen elinvoima. Toi-von, että myös tämä aikuiskoulutuksen näkökulma otetaan huomioon.

14.25 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Saamen kielen turvaaminen on ehdottoman tärkeää, ja näin ollen tämä hallituksen esitys on kannatettava. Saamen kieltä puhuvia on tänä päivänä eri puolilla Suomea, ei pelkästään Lapissa. Siksi saamen kieltä puhuvien pal-velut omalla kielellä pitää turvata, kuten täällä on edellä esitettykin.

Uudelle oikeusministerille hyvin paljon onnitteluja.

14.25 Outi Mäkelä kok: Arvoisa puhemies! Yhdyn onnitteluihin uudelle ministerille: Menestystä ja voimia työssänne! Työsalkku ei varmasti ole mikään kevyin, mutta uskon, että teillä on vahvat hartiat kantaa se.

Tämä saamen kieli -asia: On todella tärkeää, että se on myös tuotu hallituksen esityksen muodossa tänne saliin, ja niin kuin edellisissä puheenvuoroissakin todettiin, saamelaisen asioiden osalta on tässä ollut monta monimutkaista ja vaikeaa asiaa. Toivottavasti tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2017 vp

kielikysymys on asia, joka etenisi vähemmillä mutkilla. Tämä saamen kielen elävyys ja kielen kehitys on todellakin turvattava myös muualla kuin pohjoisilla alueilla, ja se turvaa myös sen, että saamelaisilla ja saamenkielisillä olisi mahdollisuus työn ja muiden syiden vuoksi myös muuttaa muualle ilman, että se oma kieli ja kulttuuri kuolevat sen myötä, jos he sieltä omilta synnyinseuduiltaan siirtyvät muualle. Tämän vuoksi on tärkeää, että saamen kieli suomalaisena kielenä turvataan ja sillä asiointi, koulujen käynti, sen avulla kasvaminen ja kehittyminen turvataan myös muualla kuin pohjoisilla alueilla.

14.27 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Itse en enää jatka onnittelujen sarjaa, koska olen sen jo tehnyt useampaan kertaan ennen ja jälkeen teidän valintanne, arvoisa ministeri, mutta täytyy sen verran todeta, että kun helmikuussa SDP:n ryhmäpuheenvuorossa vaadin kokopäiväistä oikeusministeriä, niin silloin minulle todettiin kokoomuksesta, että pääasia, että se on kuitenkin täysipäinen. No, nyt meillä on täysipäinen ja täysipäiväinen, näin me täältä oppositiosta toivomme, ja siinä mielessä vielä kerran onnittelut!

Mutta, arvoisa ministeri, totesitte hyvin oikeastaan avauspuheessanne sen, mitä haluan sanoa, että tässä hallituksen esityksessä on kuultu eduskuntaa, tässä on kuunneltu perustuslakivaliokuntaa, meitä jäseniä, siitä, mitä silloin olemme lausuneet, se on iso asia se. Mutta sitten kysyn teiltä, kun tässä on kysymys kieliosaamisesta mutta samalla myös saamelaisen lasten kielikasvatuksesta ja sen olemassaolosta ja tulevaisuudesta: Oletteko mahdollisesti keskustelleet laajemmin esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön tai opetusministerin kanssa siitä, miten saamelaisen lasten kielikoulutusta ja kielikirjallisuuden kehittämistä ja jakelua voitaisiin tehostaa? Esimerkiksi kolttasaamelaisilla on ollut monta projektia tähän liittyen, ja tietojeni mukaan asia on hyvin edennyt, mutta voisitteko, arvoisa ministeri, edistää myös tätä lasten kirjallisuuden leviämistä edelleen?

14.28 Emma Kari vihr: Arvoisa puhemies! Tässä on käytetty useita hyviä puheenvuoroja siitä, kuinka merkittävästä ja tärkeästä asiasta nyt on kysymys. Sekä kulttuuri- että myös kielellisten kysymysten taustalla on useita pitkiä, vaikeita kysymyksiä ja prosesseja. Ja nyt kun meillä on oikeusministerillä ehkä enemmän aikaa perehtyä ja syventyä myös näihin saamelaisen vaikeisiin kysymyksiin, niin hyvin laajastihan on esitetty toivetta siitä, että nämä historian vaikeat paikat saataisiin käsiteltyä ja Suomessa pistettäisiin pystyyn tämänomainen sovinto- ja totuuskomissio, joista on ollut todella hyviä kokemuksia eri puolilla maailmaa. Ja ehkä tämän toivoisi myös ministerin mietintämyssyyn, tähän olisi hieno ja arvokas kädenojennus näin satavuotisjuhlavuotena, että pystyttäisiin käsittelemään myös niitä historian kipukohtia ja päästäisiin niistä sitten sovinnolla eteenpäin. Tämä esitys on myös tällä tiellä oikein arvokas.

14.29 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Mikään kieli ei elä sillä, että tehdään laki tai hallinnollisia päätöksiä tai muokataan hallintoa. Kielikulttuuri ja elinkeinot liittyvät saumattomasti yhteen. Kyllä kai kulttuurin määrittelyinkin mukaan on välttämätöntä se, että tuo määrittelyehto täyttyy, että se siirtyy ylisukupolisesti, ja ilman kieltä se ei siirry yhtään mihinkään. Ja elinkeinot ovat kuitenkin se perusta, joka turvaa toimeentulon ja sen, että ihmiset voivat ylipäätään elää siellä kotiseutalueellaan.

Jos ajatellaan niitä elinkeinoja, jotka ovat tärkeitä ja joiden turvaaminen meidänkin pittää täällä salissa muistaa: kalastus, metsästys, poronhoito totta kai, keräilytalous ja myöskin yhä enenevässä määrin matkailu- ja eräpalvelut. Jos ajatellaan, mitä päätöksiä täällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2017 vp

kuitenkin on ihan vastikään tehty, niin viime kaudella kalastuslaissa, nimenomaan Inarin-järvellä, paikallisten ihmisten oikeuksia karsittiin rajulla kädellä. Samaten siitä johtui, että Tenon sivujokien kalastusoikeudet tulivat paikallisille maksullisiksi ja luvanvaraisiksi. Tenojoki-päätöksessä käytiin nimenomaan saamelaisten ikäikäisten ja paikallisten ihmisten ikäikäisten pyyntitapojen ja oikeuksien kimppuun. Ja Metsähallitus-laki johti siihen, että kaikenlainen rahastus lisääntyy ylimitoitettun tuotto- ja tuloutustavoitteen vuoksi.

14.31 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri, onnea myös omasta puolestani tulevalle ministerin toimelle. Yleensä aina kun näitä hallituksen esityksiä täällä käsitellään, se on se raha, mistä puhutaan. Ja on hienoa lukea tästä saamen kielilain muuttamisesta, kun taloudellisia vaikutuksia ollaan arvioitu, että täällä sanotaan, että "ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia". Se on erittäin hyvä asia jo näin sanottuna.

Mutta esityksellä saattaa olla kuitenkin joitakin mahdollisia kustannuksia liittyen käännös- ja tulkkaustarpeisiin, ja se on toki ymmärrettävää. Onkin tärkeää, että ne viranomaiset, joihin tätä lakia sovelletaan, varautuvat siihen, että asiakirjojen kääntämiseen ja tulkkaukseen olisi myös jatkossa riittävästi määrärahoja käytettävissä, ja toivottavasti näin tulee myös olemaan.

On erittäin tärkeää, että jokainen ihminen tulee ymmärretyksi sillä kielellä, mikä on hänen sydämen kielensä eli se äidinkieli. Se on niin — on se sitten opetus tai kulttuuri tai vaikkapa se ikääntyminen ja esimerkiksi nämä sote-palvelut — että mitä enemmän ihminen ikääntyy, sitä tärkeämmäksi tulee se, että tulet ymmärretyksi myös sillä omalla kielelläsi. Meillä on myös paljon muistisairaita, erityisesti heidän kohdallaan se on tärkeää. Siinäkin mielessä on hyvä, että tämä asia on täällä meillä esillä. Esitys on erittäin kannatettava.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Häkkänen, enintään 3 minuuttia tuosta puhujakorokkeelta, kiitos.

14.33 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy sanoa se, että oli arvokas vierailu: Kävin YK:ssa vierailemassa tässä vähän aikaa sitten. Mukana oli muun muassa edustaja Skinnari ja muita perustuslakivaliokunnan jäseniä, kävimme tutustumassa alkuperäiskansojen oikeuksia hoitavien spesialistien esityksiin ja siihen, miten muualla maailmassa asioita on hoidettu, ja sieltä saimme aika paljon oppia ja kehitettävää ja tietysti muut maat varmasti meiltä oppia ja kehitettävää. Oikein arvokas reissu. Siitä ehkä päästään siihen isoon kuvaan, mikä Suomi 100 -vuoden kunniaksi on, että meillä on perustuslaissa vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeudet turvattu, ja nyt meidän tehtävämme täällä eduskunnassa on sitten lainsäädännöllä kaikin mahdollisin keinoin myös nämä saamelaisasiat mahdollisimman hyvin hoitaa, jotta myös esimerkiksi toimitaan ulkomaidenkin suuntaan meidän kansainvälisen ihmisoikeusprofiilimme vahvistamiseksi ja tukemiseksi. Eli näillä on heijastusvaikutuksia paljon laajemmin kuin pelkästään siihen, mitä me kotimaan sisällä teemme, ja tässä maailmanajassa ei ole ihan vähäpätöinen asia, että osoitetaan vahvaa poliittista viestiä ja johtajuutta näissä ihmisoikeuskysymyksissä ja vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksien suojaamisessa.

Tällä hetkellä oikeusministeriön suunnalla ja vähän laajemminkin on käynnissä paljon hankkeita saamelaisiin ja alkuperäiskansojen oikeuksiin liittyen, ja nämä kaikki tullaan nyt tarkastelemaan tässä lähiaikoina. Haluan katsoa niitä kokonaisuutena enkä niin, että niitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2017 vp

putoilee ehkä irrallinen pala kerrallaan, vaan vaikka ne tulisivatkin ehkä eri aikaan eduskuntaan, silti täytyy nähdä, minkälaisiksi ovat muodostumassa kokonaisuutena saamelais-ten oikeudet.

Sitten tässä tuli hyviä kysymyksiä. Esimerkiksi: miten etelässä saamelaisten oikeudet toteutuvat? Tämä täytyy nyt katsoa tämän saamen kielilain vähän laajemmankin uudistuksen yhteydessä. Kielilain kehittämistarpeita on laajasti selvitetty, ja näissä aiempien vuosien selvityksissä on kipupisteitä nostettu jo esiin. Nyt tehdään siis vain maakunta- ja sote-uudistuksen takia nopealiikkeiset, tekniset uudistukset, jotta oikeudet säilyvät nykytasolla maakuntauudistuksen tullessa voimaan, ja perusteellisemmat uudistukset tehdään sitten vasta myöhemmin.

Aion käydä keskustelun opetus- ja kulttuuriministerien kanssa myös näistä kielikysymyksistä, erityisesti lasten kielioikeuksista. Kuten esimerkiksi edustaja Heinonen täällä ansiokkaasti nosti esiin, näihin kielipesäkysymyksiin täytyy saada riittävät resurssit ja pysyä turvaamaan se, että jokainen lapsi saa hänelle kuuluvat oikeudet.

14.36 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Juvosen puheenvuoro innoitti vielä tukemaan tällaista näkemystä, että ihmisillä on oikeus tulla ymmärretyksi omalla kielellään. Niin pienille maille kuin pienille kielillekin kansainväliset sopimukset ovat keino suojata omaa identiteettiä ja omaa kulttuuripohjaa, ja sitä kautta tämäkin laki kielilakina alkuperäiskansan kielioikeuksien turvaamisesta on askel aivan oikeaan suuntaan.

Puheenvuoroni ydin oli lakiin liittyen tässä, ja puheenvuoroni lopetus on: Onnittelut ministerille uudesta tehtävästä. On ollut ilo tuntea teidät hallintovaliokunnan jäsenenä, ja luotan siihen asiantuntemukseen ja osaamiseen, joka teillä jo aikaisemminkin on ollut. Uskon, että hoidatte ministerin tehtävää hienosti, eduskuntaa tarkasti kuunnellen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.